

Funded by
the European Union

เครื่องมือและตัวชี้วัด

ใช้ในการประเมินความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง
(โครงการ SUCCESS)

Maastricht University

ความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ภายใต้โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง (SUCCESS)

- ความเปราะบาง ของ คน ชุมชน กลุ่มคนต่างๆ ต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในบริบท เมือง
- ความเปราะบาง ของ เมือง ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Funded by
the European Union

ความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คืออะไร?

ภายใต้โครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง (SUCCESS)

- นิยาม (โดย ดร.ผกามาศ ถิ่นพังงา)

การที่คน ชุมชน กลุ่มคนต่างๆ เข้าไม่ถึงทรัพยากร ระบบต่างๆ รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ทำให้ความอยู่รอดและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อความไม่แน่นอน ต่อภัยที่มาแบบกะทันหัน ลดน้อยลง

การที่ระบบต่างๆ และโครงสร้างพื้นฐานของเมืองล้มเหลว ไม่เพียงพอ ไม่ทั่วถึงทั้งในยามปกติหรือยามคับขัน และไม่มี การปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการที่เท่าเทียมและเป็นธรรม

Funded by
the European Union

เครื่องมือและตัวชี้วัด

- 1) กรอบแนวคิดการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน
(The Sustainable Livelihoods Framework: SLF)
- 2) กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศ (Urban Climate Resilience Framework: UCRF)
- 3) แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ
จัดการภัยพิบัติ (UN-DRR Self-Assessments: LG-SAT)

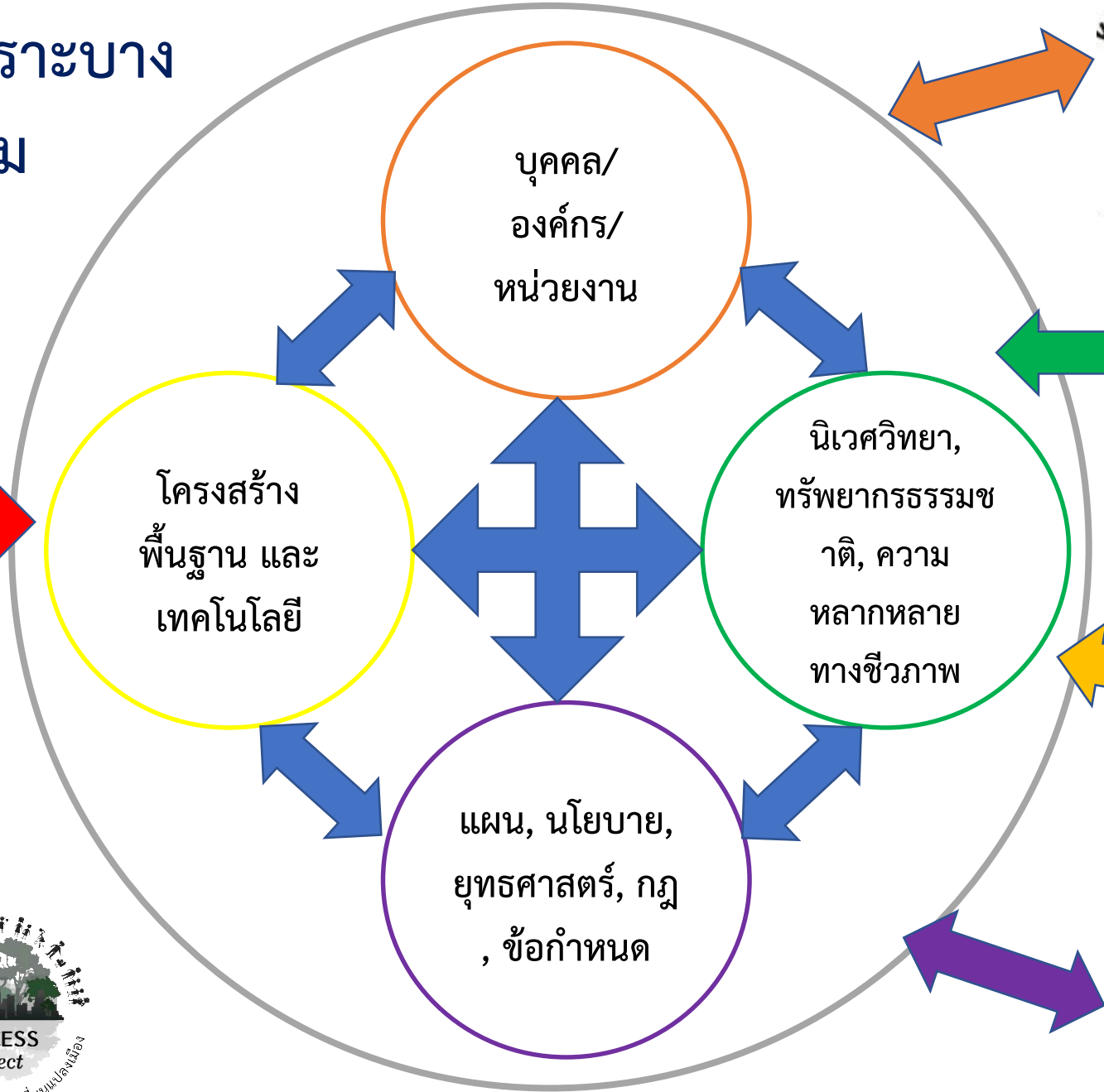

Funded by
the European Union

การประเมินความเปราะบาง อย่างมีส่วนร่วม

- วิกฤต
- เหตุการณ์ไม่คาดคิด
- ภัยพิบัติ
- ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Funded by
the European Union

ขั้นตอนการสร้างความพร้อมของเมือง ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดกับบุคคล/ครอบครัว/ครัวเรือน/กลุ่มชุมชนต่างๆ (เช่น กลุ่มผู้หญิง, กลุ่มคนยากจน, กลุ่มคนพิการ, กลุ่มคนชายขอบ) เป็นอย่างไร แตกต่างกันอย่างใด?

‘ทำไม’ = เพราะอะไรคนเหล่านั้นถึงมีความเปราะบางต่อการพัฒนาเมืองและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ?

- ความครอบคลุม ความเหลื่อมล้ำ และความเท่าเทียมกัน

Funded by
the European Union

เครื่องมือและตัวชี้วัด เพื่อการประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

1. กรอบแนวคิดการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน (The Sustainable Livelihoods Framework: SLF)
2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Urban Climate Resilience Framework: UCRF)
3. แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการภัยพิบัติ (UN-DRR Self-Assessments: LG-SAT)

Funded by
the European Union

เครื่องมือและตัวชี้วัด

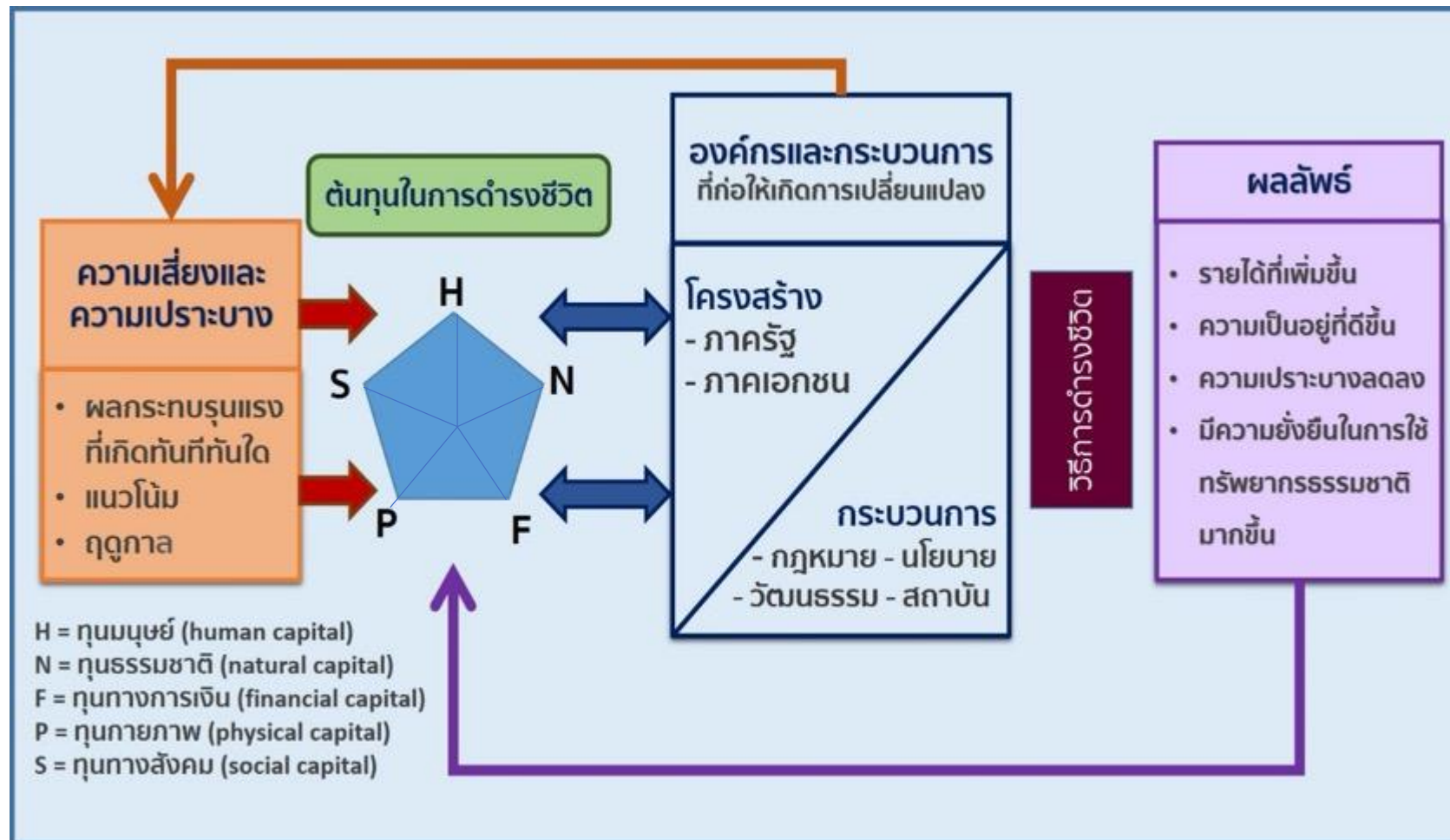

Funded by
the European Union

เพื่อการประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

1. กรอบแนวคิดการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

เครื่องมือและตัวชี้วัด

เพื่อใช้ในการประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

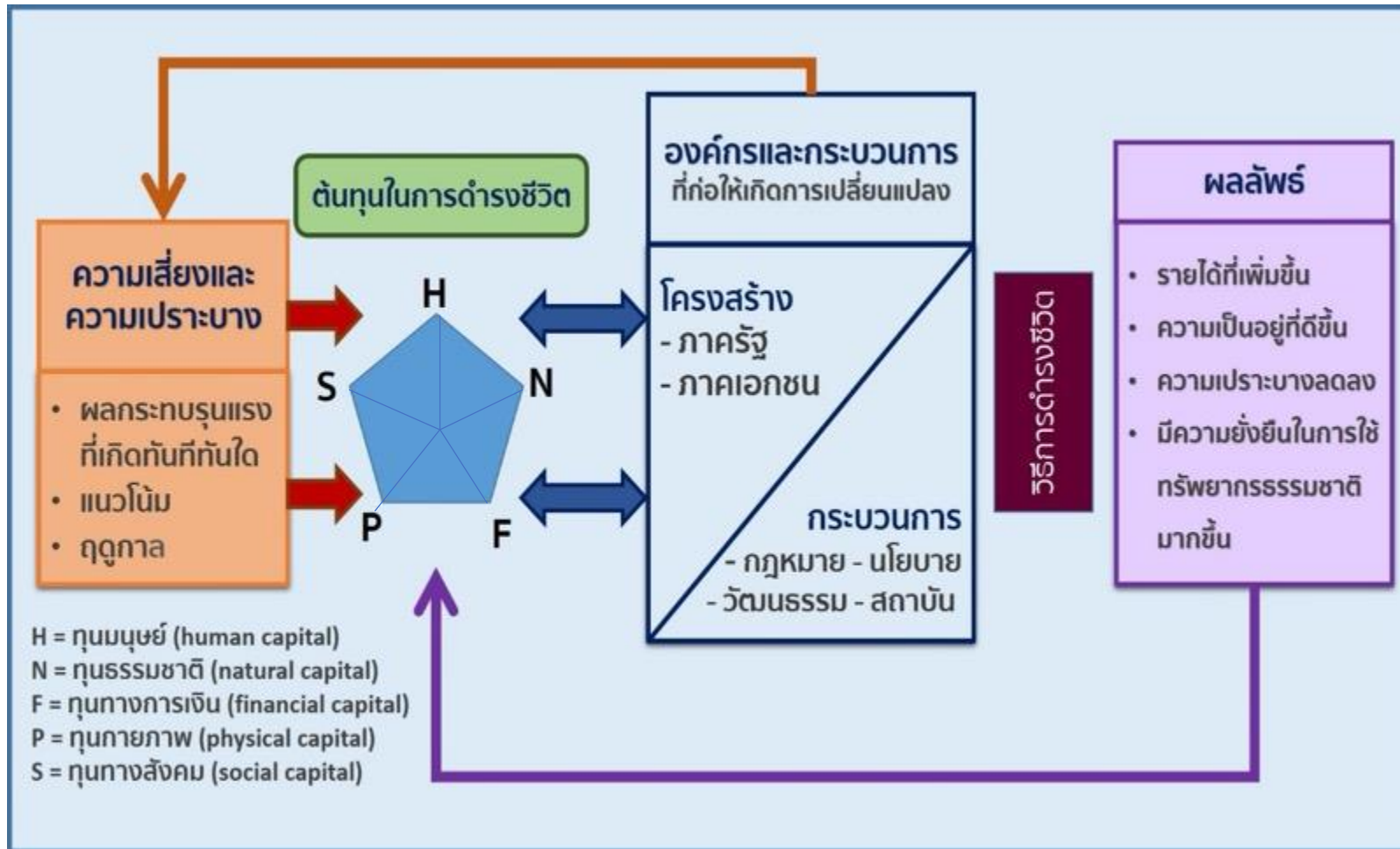
- เพื่อเข้าใจการดำรงชีวิตของกลุ่มชุมชนต่าง ๆ (เช่น กลุ่มคนรายได้น้อย, กลุ่มคนยากจนเมือง, กลุ่มชายขอบ, กลุ่มผู้หญิง, กลุ่มผู้พิการ, กลุ่มผู้สูงอายุ)
- เพื่อนำผลไปใช้ในกระบวนการวางแผนพัฒนาเมือง
- เน้นศูนย์กลางที่ “คน” และเน้นองค์รวม
- สร้างให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างคนและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อผลลัพธ์

Funded by
the European Union

1. วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

ทุน – ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือ
จำกัดโอกาสในการดำรงชีวิต

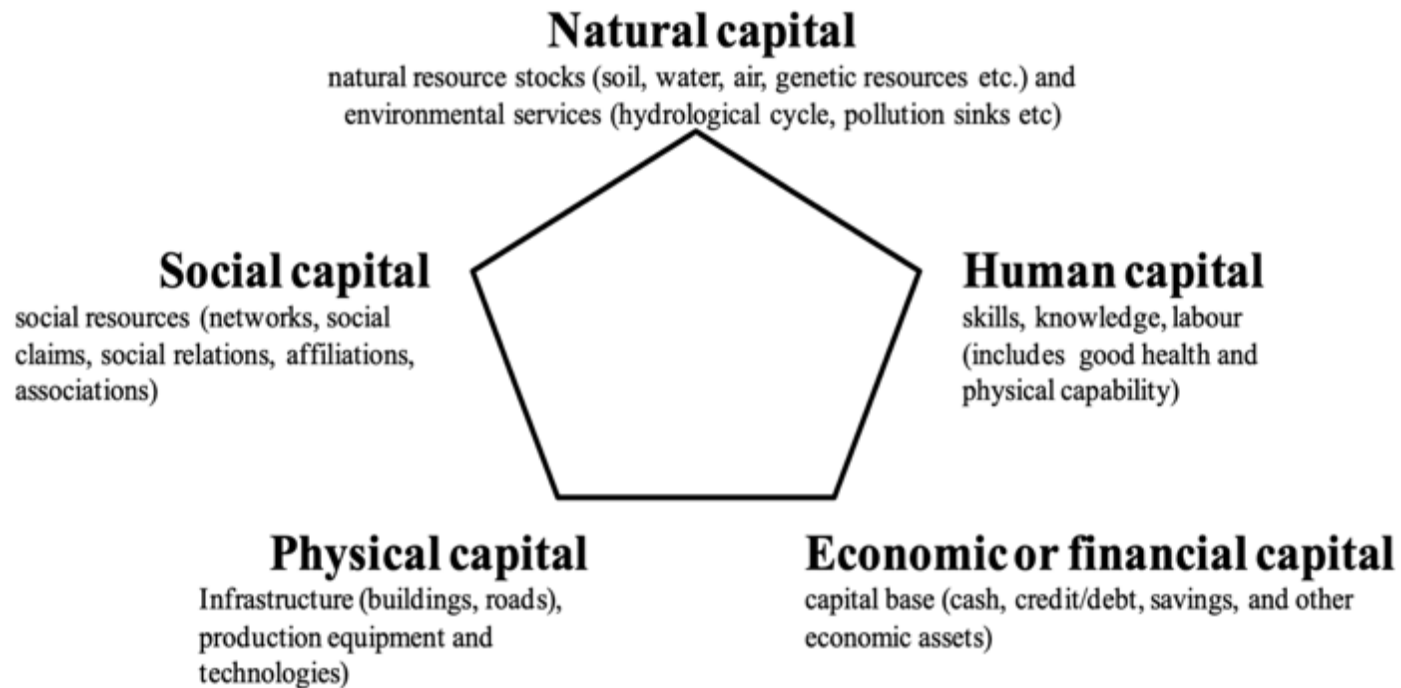
- บุคคล/ครอบครัว/
ครัวเรือน/กลุ่มชุมชนต่างๆ
จะมีทุนในการดำรงชีวิตที่
แตกต่างกัน

Funded by
the European Union

1. วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

ทุน/สินทรัพย์

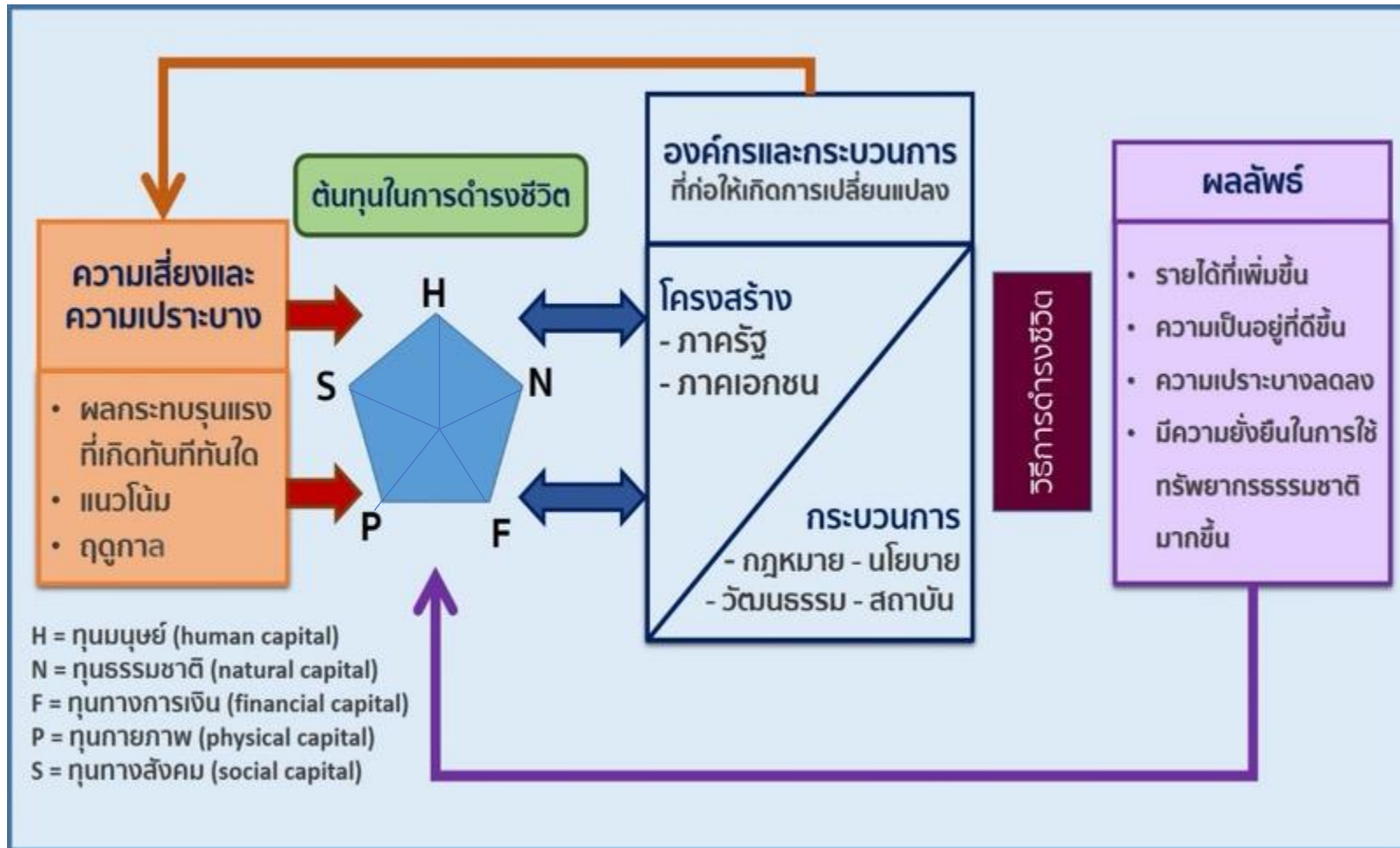
- **ทุนมนุษย์** – สุขภาพ, การศึกษา, องค์ความรู้, ทักษะ
- **ทุนทางสังคม** – เครือข่าย, ความสัมพันธ์
- **ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ** – ที่ดิน, น้ำ
- **ทุนทางกายภาพ** – โครงสร้างพื้นฐาน, บ้านที่อยู่อาศัย, น้ำประปา, สุขาภิบาล
- **ทุนทางการเงิน** – เงินออม, หนี้สิน, ค่าจ้าง

Funded by
the European Union

1. วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

บริบทความปร่าบาง

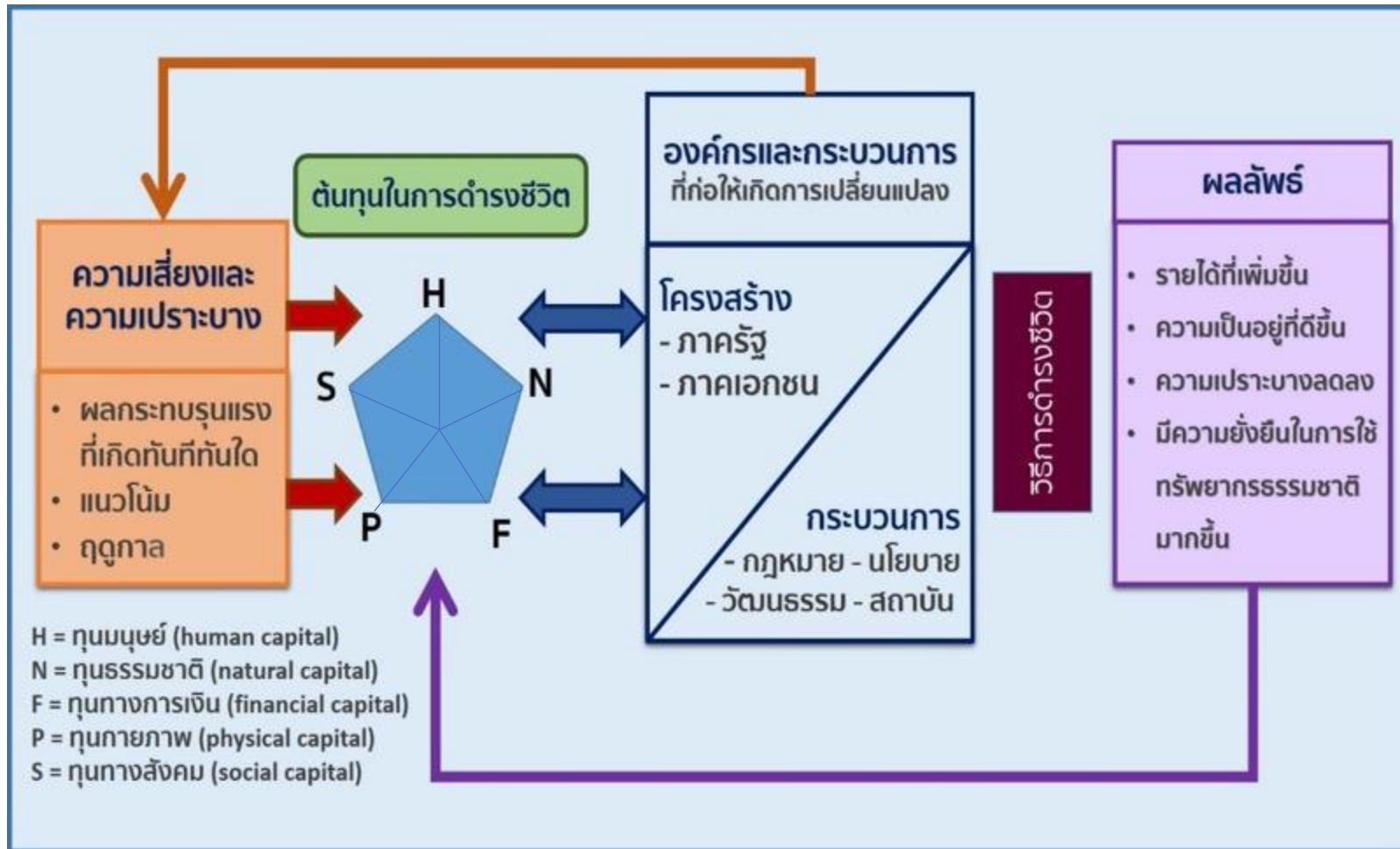
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่และทรัพย์สินของบุคคลครัวเรือนและชุมชน
- ปัจจัยที่คนมีอยู่อย่างจำกัดหรือไม่สามารถควบคุมได้

Funded by
the European Union

1. วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

บริบทความเปราะบาง

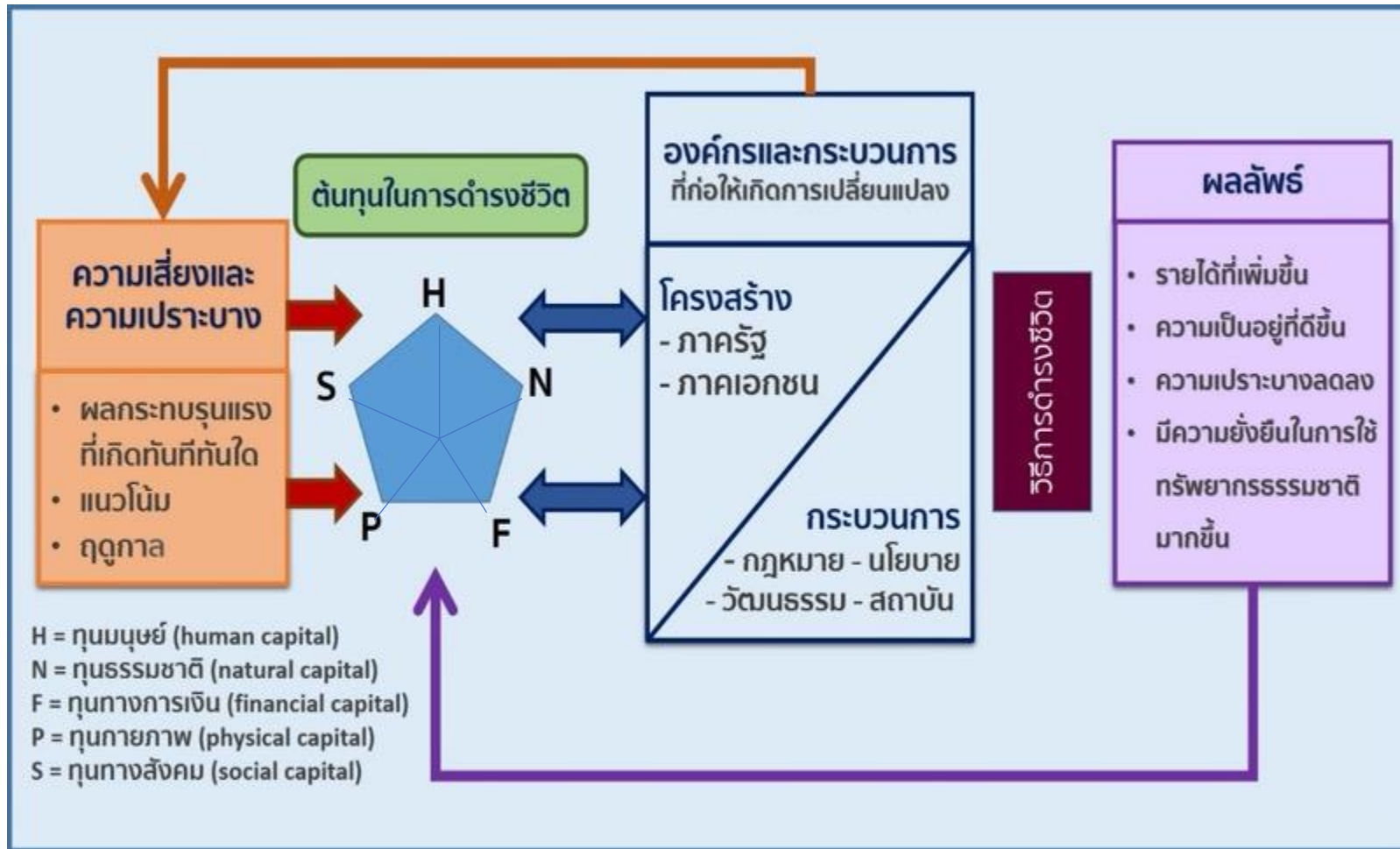
- เหตุการณ์รุนแรงไม่คาดคิด – พายุ, น้ำท่วม, โรคระบาด, โรคภัยไข้เจ็บ
- ฤดูกาล – โอกาสในการจ้างงาน, ราคาตลาด
- แนวโน้มของวิกฤต – เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ
- ความเสี่ยง

Funded by
the European Union

1. วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

นโยบายและวิถีปฏิบัติ

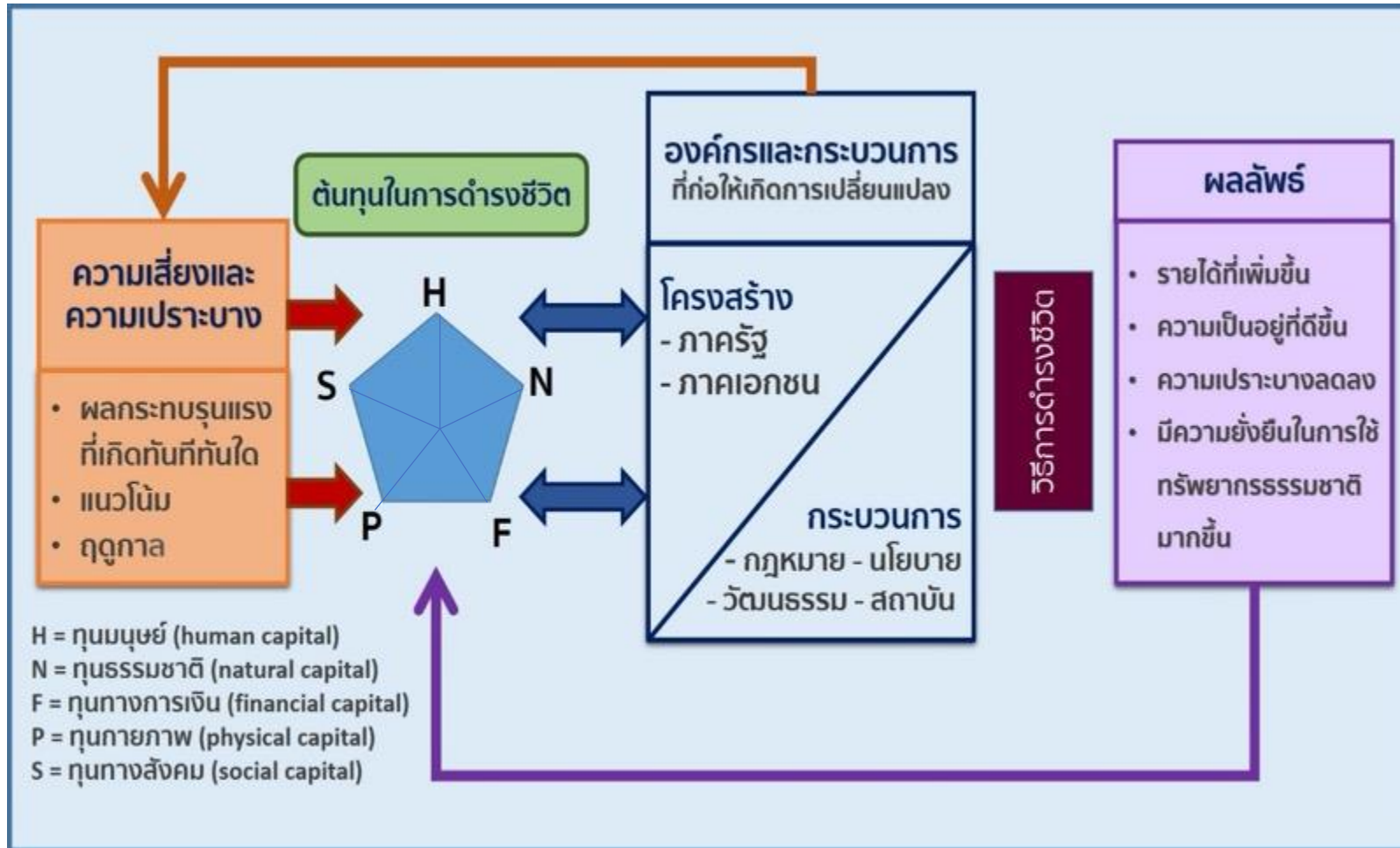
- โครงสร้าง – องค์กรที่รับผิดชอบในการกำหนดและดำเนินนโยบาย, การจัดหาบริการ, การดำเนินการและบำรุงรักษาระบบโครงสร้างพื้นฐาน
- กระบวนการ – กฎหมาย, นโยบาย, ข้อบังคับ แนวปฏิบัติที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

Funded by
the European Union

1. วิธีการวิเคราะห์การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

กลยุทธ์และผลลัพธ์ของการดำรงชีวิต

- ผลลัพธ์ของการดำรงชีวิต – ระยะสั้น และระยะยาว
- ตัวอย่าง – มีรายได้เพิ่มมากขึ้น, มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น, มีความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น และความเปราะบางลดลง
- กลยุทธ์ในการดำรงชีวิต – ทำอย่างไรเพื่อให้บรรลุตามผลลัพธ์ที่วางไว้

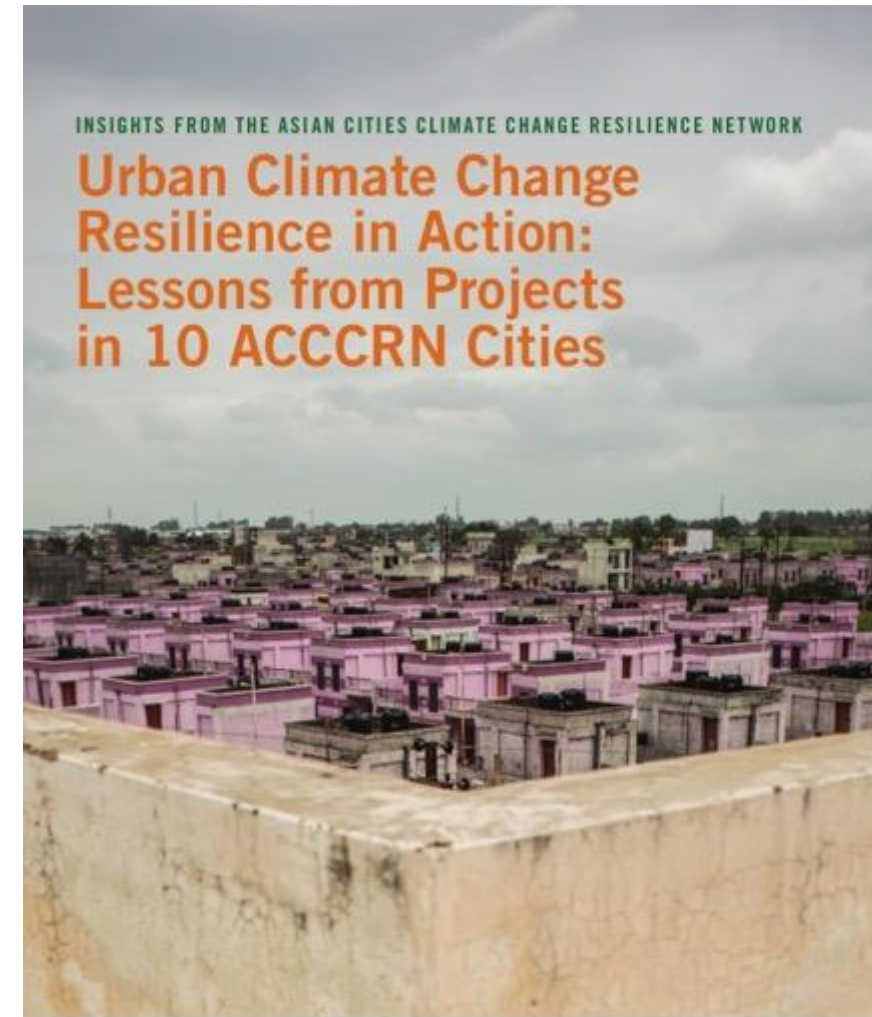

Funded by
the European Union

เครื่องมือและตัวชี้วัด สำหรับการประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมืองกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Urban Climate Resilience Framework: UCRF)

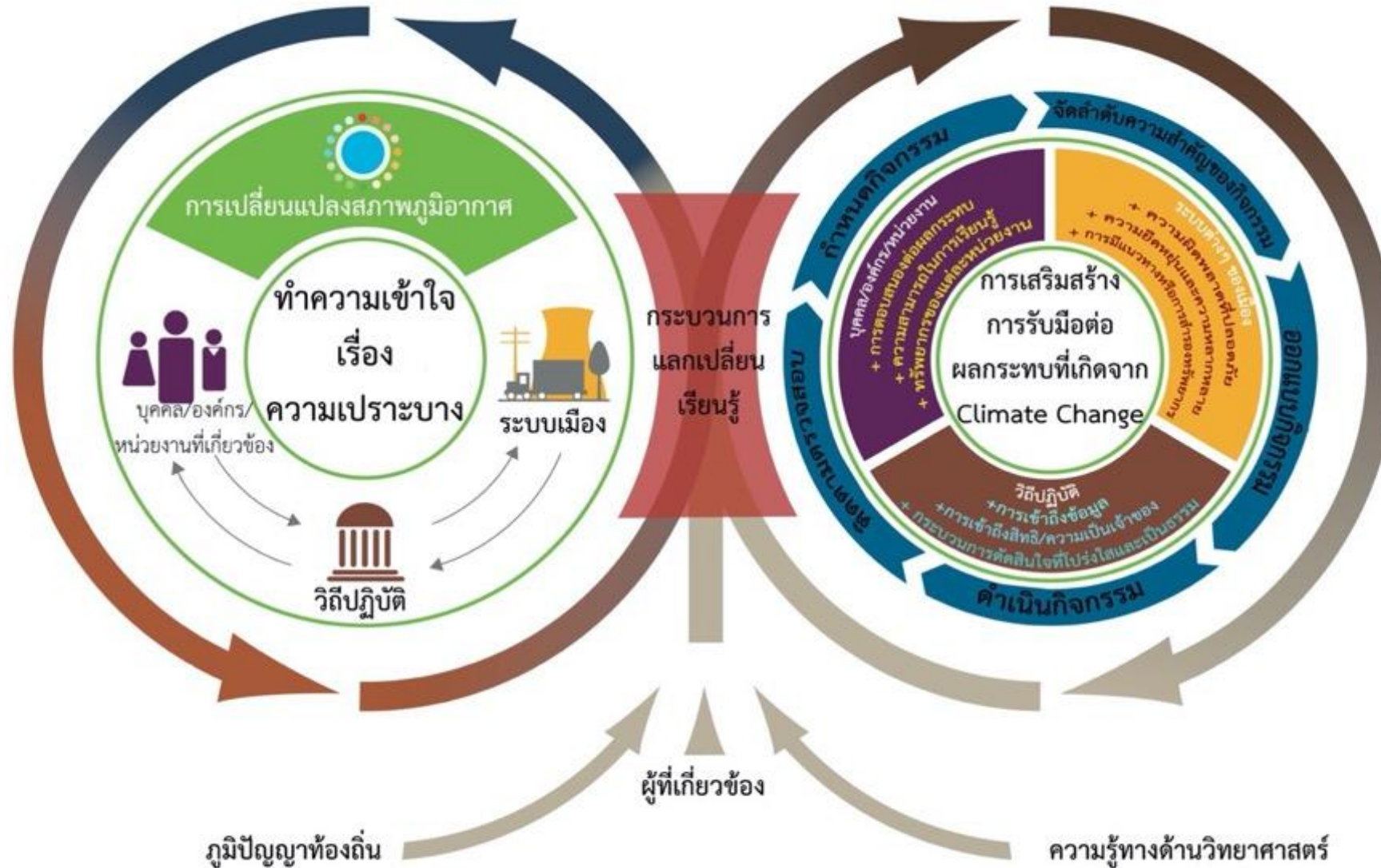

Funded by
the European Union

THE
ROCKEFELLER
FOUNDATION

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ที่มา: ISET, 2012)

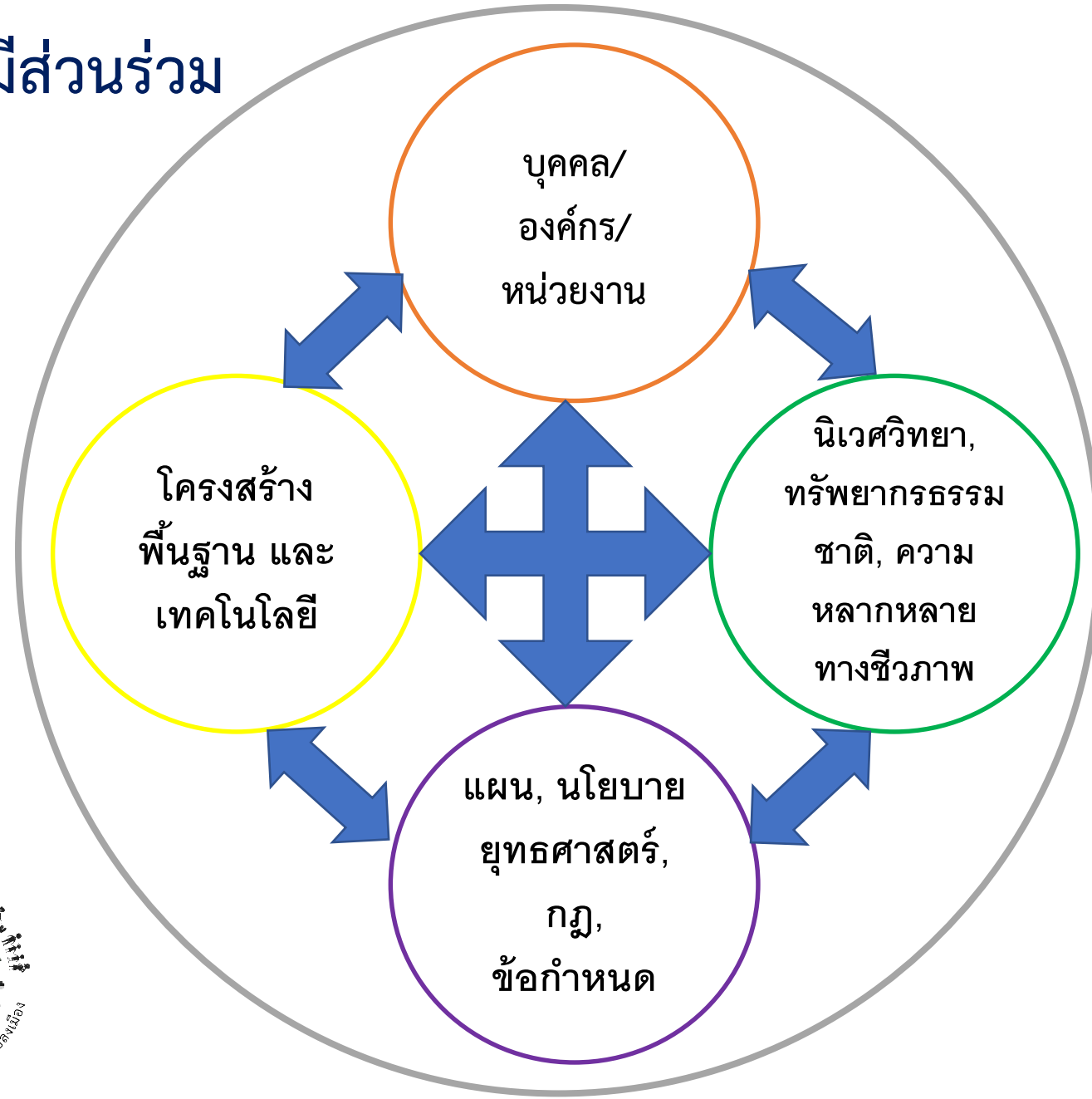
เครื่องมือและตัวชี้วัด

สำหรับการประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน

- ระบบเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี
- ระบบนิเวศวิทยา
- วิถีปฏิบัติ - นโยบาย, แผน, ยุทธศาสตร์, กฎหมาย, ข้อกำหนด, แนวปฏิบัติทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

Funded by
the European Union

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- ถูกพัฒนาขึ้นครั้งแรกโดย Institute for Social and Environmental Transition (ISET) เพื่อใช้ในโครงการ ACCCRN
- คณะทำงานของ TEI นำ UCRF มาประยุกต์ใช้ในโครงการ ACCCRN, M-BRACE, UCRSEA

Funded by
the European Union

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

‘ใคร’

‘อะไร’

‘อย่างไร’

Funded by
the European Union

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

‘ใคร’ – บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน

- บุคคล, ครีวเรือน, หน่วยงาน, องค์กร

คุณลักษณะที่ดี

- การตอบสนอง
- ทรัพยากรของหน่วยงาน
- ความสามารถในการเรียนรู้

Funded by
the European Union

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Funded by
the European Union

‘ใคร’ – บุคคล/
องค์กร/หน่วยงาน

- บุคคล, คริวเรือน,
หน่วยงาน, องค์กร

คุณลักษณะที่ดี

- **การตอบสนอง**

การที่บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน มีความสามารถในการจัดการ ปรับปรุง/แก้ไข วางแผนและเตรียมรับมือกับภัยที่จะเกิดขึ้นและตอบสนองอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาอันสั้น

- **ทรัพยากรของหน่วยงาน**

การที่บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน มีความสามารถในการระดมทุนทรัพยากรและจัดสรรทรัพยากรเพื่อใช้ในยามเกิดภัย โดยประสานงานและทำงานร่วมกัน

- **ความสามารถในการเรียนรู้**

การที่บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน มีนำการเรียนรู้และประสบการณ์ในอดีตมาใช้เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำ ๆ และเรียนรู้ที่จะเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ / วิกฤตในครั้งต่อไป

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

‘อะไร’ – ทางกายภาพ

- ระบบเมือง, โครงสร้างพื้นฐาน, เทคโนโลยี, ระบบนิเวศ

คุณลักษณะที่ดี

- ยืดหยุ่นและหลากหลาย
- มีแนวทางหรือการสำรองทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติ
- ความผิดพลาดที่ปลอดภัย

Funded by
the European Union

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Funded by
the European Union

‘อะไร’ – ทางกายภาพ

- ระบบเมือง, โครงสร้างพื้นฐาน, เทคโนโลยี, ระบบนิเวศ

คุณลักษณะที่ดี

- ยืดหยุ่นและหลากหลาย

ความสามารถของระบบในการทำงานภายใต้สถานการณ์ต่างๆ โดยองค์ประกอบหลักสามารถทำหน้าที่ได้แตกต่างกันไป แต่มีการเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน

- มีแนวทางหรือการสำรองทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมต่อภัยพิบัติ

ความสามารถของระบบในการสำรองทรัพยากรไว้ใช้หรือมีแนวทางที่หลากหลายในการสำรองทรัพยากร ทำให้สามารถเลือกใช้ได้ในยามที่เผชิญกับภัยต่างๆ

- ความผิดพลาดที่ปลอดภัย

เมื่อส่วนหนึ่งของระบบเกิดล้มหรือไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ จะไม่ทำให้ระบบส่วนอื่นต้องล้มตาม แต่ยังสามารถทำหน้าที่และรักษาสภาพปกติของเมืองไว้ได้

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

‘อย่างไร’ – วิธีปฏิบัติ

- นโยบาย, กฎหมาย, กฎ, ข้อบังคับ, แผนยุทธศาสตร์, แนวทางปฏิบัติทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

คุณลักษณะที่ดี

- สิทธิและความเป็นเจ้าของ
- กระบวนการตัดสินใจ
- ข้อมูล
- การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่

Funded by
the European Union

2. กรอบแนวคิดการเตรียมความพร้อมของเมือง กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

Funded by
the European Union

‘อย่างไร’ – วิธีปฏิบัติ

- นโยบาย, กฎหมาย, กฎ, ข้อบังคับ, แผน ยุทธศาสตร์, แนวทางปฏิบัติทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

คุณลักษณะที่ดี

- สิทธิและความเป็นเจ้าของ

การเข้าถึงระบบและบริการที่สำคัญของเมืองโดยเท่าเทียมกัน ทำให้กลุ่มที่ทำงานร่วมกันสามารถจัดระเบียบและดำเนินงานได้

- กระบวนการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับระบบและโครงสร้างพื้นฐานของเมืองมีความโปร่งใสและเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

- ข้อมูล

มีข้อมูลและทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เพื่อให้เกิดการวางแผนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดทางเลือกในเตรียมความพร้อม

- การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่

การใช้หลักฐาน การใช้ความรู้ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล

เครื่องมือและตัวชี้วัด

สำหรับการประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

3. แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดการภัยพิบัติ (UN-DRR Self-Assessments: LG-SAT)

Funded by
the European Union

3. แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการภัยพิบัติ

- เครื่องมือที่ผ่านการวิเคราะห์และพัฒนาโดยนักวิชาการจากสำนักงานว่าด้วยภัยพิบัติระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Office for Disaster Risk Reduction: UNDRR)
- กรอบดำเนินงานเฮียวโกะ (The Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters)
 - แคมเปญระดับโลก – Making Cities Resilient: My City is getting ready!
 - เมืองในประเทศไทย – เมืองหาดใหญ่ และ เมือง?
- กรอบเซนไดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030)

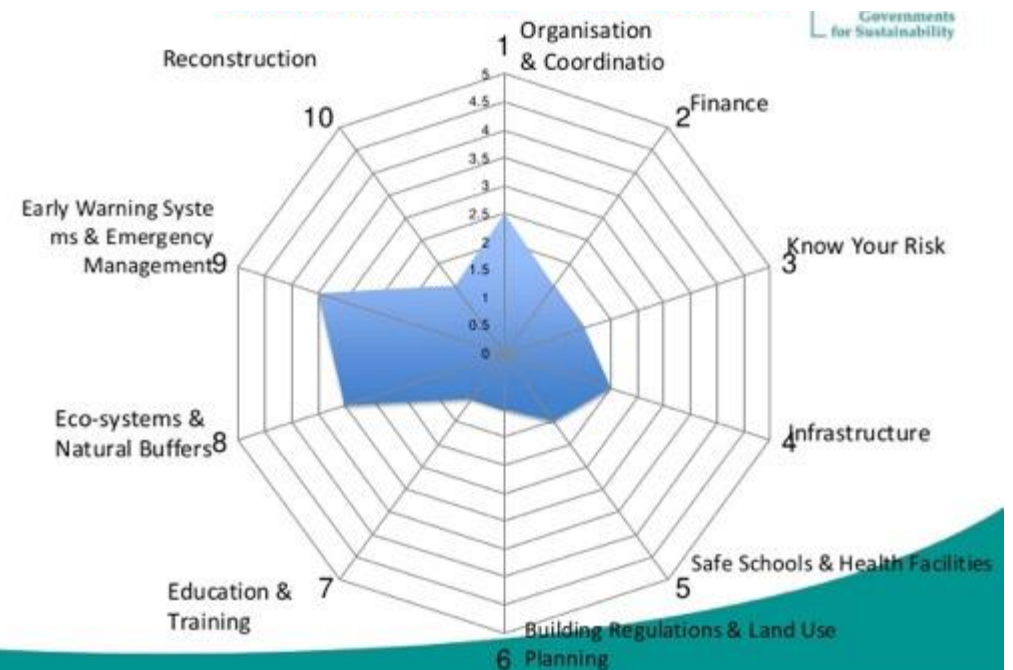
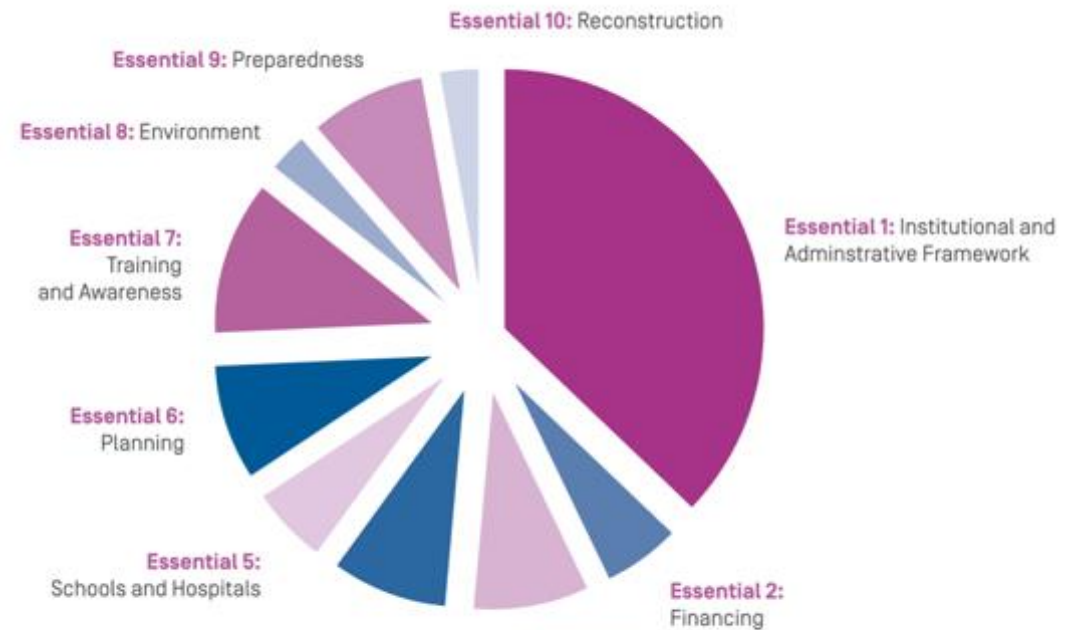

Funded by
the European Union

3. แบบประเมินความพร้อมด้วยตนเอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการภัยพิบัติ

- แบบประเมินแบบมีส่วนร่วมและระบบคะแนน
เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานระดับพื้นที่
- 10 ประเด็นคำถามสำคัญ

การประเมินความเปราะบางอย่างมีส่วนร่วม

- สามารถเลือกใช้เครื่องมือและตัวชี้วัดต่างๆ ได้
- ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง (บุคคล, ครอบครัว, ผู้มีรายได้ น้อย, คนจนเมือง, ผู้หญิง, ผู้พิการ, ผู้สูงอายุ, คนชายขอบ)
- ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ (เจ้าหน้าที่เทศบาล, หน่วยงานภาครัฐ, กระทรวงต่าง ๆ)
- ต้องเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่าง บุคคล/องค์กร/หน่วยงาน, ระบบเมืองและโครงสร้างพื้นฐาน, ระบบนิเวศวิทยา และวิถีปฏิบัติ
- ทำความเข้าใจว่าเหตุใดครัวเรือนและกลุ่มคนต่าง ๆ จึงมีความเปราะบาง และอะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของความ

Funded by
the European Union

Funded by
the European Union

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

- สัมภาษณ์
- วีดีโอ / ภาพบอกเรื่องราว
- กรณีศึกษา = เรื่องราว
- ระดับครอบครัว หลายครอบครัว = 1 เรื่องราว = 1 กรณีศึกษา
- ระดับกลุ่มชุมชน หลายกลุ่มที่แตกต่างกัน (เช่น กลุ่ม ผู้หญิง กลุ่มคนจนในเมือง กลุ่มคนพิการ) = 1 เรื่องราว = 1 กรณีศึกษา

Funded by
the European Union

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการเก็บ สะสม ข้อมูล เรื่องราว ที่บอกถึง

- ความสำเร็จ ความสามารถในการปรับตัว ที่นำไปขยายผล ต่อยอดได้
- ช่องว่าง ความล้มเหลว อยู่ตรงไหน เพื่อนำไปเรียนรู้เพิ่มเติม ปรับปรุง พัฒนา เตรียมพร้อมต่อภัยพิบัติ หรือ วิกฤต ครั้งต่อไป

โครงการ ประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนเมือง (โครงการ SUCCESS)

ติดต่อ ขอข้อมูล เพิ่มเติมได้ที่

- www.facebook.com/UrbanClimateResilienceThailand/
- www.tei.or.th/thacityclimate/success.html
- successprojectinfo@gmail.com

Funded by
the European Union

